

บทความวิชาการ

CCPR Model: การสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่ด้วยรูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์

CCPR Model: Creation of Characteristics of Modern Learners Through Creative Teaching Method

ศิริศุภร์ ศิริโชคชัยตระกูล^{1*}

Sirisukr Sirichokchaitrakool^{1*}

บทคัดย่อ

เมื่อการพัฒนาประเทศอยู่ในภาวะที่สังคมโลกแข่งขันกันอย่างสูงเช่นในปัจจุบัน จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระแส การศึกษาจากที่เป็นแบบระบบบริโภคนิยมอย่างผู้อื่นให้เป็นกระแสที่ก่อให้เกิดผลผลิตในทางสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น อันเกิดจากความคิด สติปัญญา หรือวิธีการของการศึกษานั้น ๆ มีการคิด การประดิษฐ์ การสร้างสรรค์ผลงานใหม่ มีใช้ คอยแต่เป็นผู้บริโภคจนทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างที่เคยเป็นมา การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิด การจัดการเรียนการสอนที่สร้างคุณลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่โดยใช้รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์ (CCPR Model) ซึ่งประกอบด้วย 1) การสอนคิดวิเคราะห์ ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ เข้าใจ เรียนรู้และเข้มแข็ง 2) การสอนคิดสร้างสรรค์ ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนคิดใหม่ ฝึกทำงานใหม่ มีมุมมองใหม่ โดยเริ่มจากการมองสิ่งแวดล้อมรอบตัว หยิบประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนามาพัฒนาขึ้นใหม่ 3) การสอนคิดผลิตภาพ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนางานขึ้นเองได้และเป็นผลผลิตของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นผลผลิตในเชิงความคิด งานวิชาการ สิ่งของต่าง ๆ และ 4) การสอนคิดรับผิดชอบ ที่เน้นความรับผิดชอบต่อที่มีต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากกระบวนการให้ผู้เรียนเห็นปัญหาของสังคมแล้วแสวงหาทางแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งจะช่วยพัฒนาความคิด การสร้างสรรค์ การสร้างสิ่งใหม่อย่างมีความรับผิดชอบต่อทุกคนไป เพื่อสร้างผู้เรียนยุคใหม่ที่สามารถต้านทานกระแสบริโภคนิยมหรือเป็นผู้บริโภคอย่างชาญฉลาดได้ ซึ่งจะเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศและใช้เป็นเครื่องมือทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : คุณลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่, รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์

Article Info: Received 21 June, 2023; Received in revised form 15 October, 2024; Accepted 18 October, 2024

¹ อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อีเมล : sirisi@kku.ac.th
Lecturer in Demonstration School Khon Kaen University, Elementary Division (Suksasat) Faculty of Education, Khon Kaen University
Email: sirisi@kku.ac.th

* Corresponding author

Abstract

The development of a country is highly competitive globally; the educational system in modern days, therefore, is essentially in need of a change to become more practical and creatively inventive. That can be achieved by changing the educational trend in the system of consumerism to a system that produces creative results from the thinking process, intelligence, or a learning process that includes thinking, inventing, and creating new products instead of only waiting as a consumer until a crisis occurs, as it has done in the past. This academic journal aims at proposing a guideline to create characteristics of a modern learner through a creative teaching method called CCPR Model. This model consists of 1) Critical mindset: an educational plan that focuses on the learners' ability to analyze, understand, and critically process information. 2) Creative mindset: an educational plan that encourages learners to be inventive, learn new skills, and gain new perspectives. 3) Productive mindset, an educational plan that prepares learners to be self-efficient in productivity by encouraging them to develop new ideas, conduct academic research, and create new products. 4) Responsible mindset: an educational plan that teaches learners to be responsible to themselves, society, and the environment. It introduces them to existing social problems and encourages them to find and engage in solution-oriented activities. This teaching method emphasizes the development of thinking, creativity, and responsibility and the creation of modern learners who can resist the trend of consumerism or can be smart consumers. This important social asset will drive the development of the country and will be an educational tool to truly develop learners.

Keywords: characteristics of modern learners, creative teaching methods

บทนำ

ยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งนวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด หลายประเทศจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาคนในชาติของตนเองเพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขัน ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ คือ ศักยภาพของระบบ การศึกษาอันจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของระบบเศรษฐกิจ การศึกษาในหลายประเทศจึงได้พัฒนาหลักสูตรที่เน้นสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นเพื่อให้อยู่รอดในสังคมยุคใหม่ Bellanca and Brandt (2010) กล่าวว่า การสร้างสรรค์นวัตกรรมจะกลายเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในการประชุมประจำปีของ World Economic Forum (2020) ก็ได้ระบุลักษณะสำคัญของการศึกษา 4.0 ว่าด้วยทักษะที่จำเป็นสำหรับนวัตกรรม ได้แก่ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์เชิงระบบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษายุค 4.0 ของไทยตามกรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่เน้นทักษะ 3R8C ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น (3Rs) รวมทั้งมีความรู้ด้านเนื้อหา ทักษะการปฏิบัติ และทักษะทางเทคนิค มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ทักษะความเข้าใจ ความต่างของวัฒนธรรม ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ ความมีวินัย คุณธรรมและจริยธรรม (8Cs) (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2563) รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการสอนของครูให้

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 เพราะหากการสอนของครูยังคงเน้นการถ่ายทอดวิชาความรู้ในลักษณะสอนความรู้ความจำเพื่อนำไปสอบ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดไม่เป็นและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ดังนั้นการขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรมก็เป็นไปได้ยาก Hellison (2003) กล่าวว่า ครูผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนและค่อย ๆ ลดบทบาทจากผู้สอนโดยตรงมาเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการของตนเอง ตัดสินใจในเรื่องคุณธรรมทางสังคมด้วยตนเอง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้องค์ความรู้เดิมย่อมไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนยุคใหม่เพื่อเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ในอนาคต

การศึกษายุค 4.0 คือ การศึกษายุคผลผลิตภาพหรือผลผลิต เนื่องจากการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการทำได้และลงมือสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ (เมธี ธรรมวัฒนา, 2560) ดังนั้นหากจัดการศึกษาได้ตามหลักการนี้จะเป็นการก้าวทันเทคโนโลยีและก้าวทันปัญหาสภาวะบริโภคนิยม รวมทั้งปัญหาเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์ (CCPR Model) จึงเป็นนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนยุคใหม่ เนื่องจากมีจุดเน้นคือ การออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างผลผลิตในลักษณะตามให้ทันและก้าวไปข้างหน้าซึ่งสนองตอบตามหลักการจัดการศึกษายุค 4.0 อย่างเห็นได้ชัดเจน โดยการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่จะต้านทานกับกระแสบริโภคนิยมเป็นผู้บริโภคที่ชาญฉลาด เน้นสร้างกระบวนการคิดเชิงระบบและสร้างสรรค์ ประกอบด้วยการสอนคิด 4 แบบ ได้แก่ 1) criticality-based จะเน้นการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก หลักคิดนี้เกิดจากความเป็นสังคมผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องสอนให้เด็กรู้จักวิเคราะห์เลือกและมั่นใจในตนเอง 2) creativity-based เน้นการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอะไรใหม่ หรือฝึกให้ทำงานใหม่และมีทางเลือกที่เพิ่มขึ้นในกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มเติม จนแน่ใจว่าเกิดแนวคิดใหม่ในตัวผู้เรียน 3) productivity-based เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างผลงานขึ้นจากแนวคิดใหม่ แล้วแสวงหาวิธีการเพื่อให้ได้ผลงานและประเมินตรวจสอบจนแน่ใจในเชิงคุณภาพ และ 4) responsibility-based ซึ่งเน้นเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม ทั้งการสอนการให้ทำตามและการทำตามแบบอย่างจนติดนิสัย ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์จะทำให้การศึกษามีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้นและทำให้เกิดการขับเคลื่อนกับผู้เรียน (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2554) เป็นการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่อย่างแท้จริง

คุณลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดทำให้วิทยาการทางการศึกษาต้องปรับเปลี่ยน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561 และมีสาระสำคัญสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2565 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งใช้เป็นกรอบสำหรับการพัฒนาผู้เรียนไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษายุค 4.0 โดยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ 1) เป็นผู้เรียนรู้ มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลในอนาคต 2) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความฉลาดทางดิจิทัล มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม 3) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสำนึก มีจิตอาสา มีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ อยู่ร่วมในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติ

ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงนวัตกรรมด้านการศึกษาของไทย การจัดการเรียนการสอนต้องให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ได้และทำงานเป็น โดยผู้เรียนแต่ละคนควรสร้างผลผลิตให้ได้ตามความเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการสืบค้นหรือวิจัยแล้วเกิดการปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างผลผลิตออกมาใช้ประโยชน์ อันเป็นจุดเริ่มต้น

ของการมีนวัตกรรมใหม่ ๆ การจัดการเรียนการสอนที่จะสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่จึงต้องเสริมสร้างหลักการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดผลิตภาพ รวมทั้งการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์ (CCPR Model) ที่มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาความคิด การสร้างสรรค์ การสร้างสิ่งใหม่อย่างมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นไปเพื่อสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่ที่สามารถต้านทานกระแสบริโภคนิยมหรือเป็นผู้บริโภคอย่างชาญฉลาดได้ ซึ่งจะเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศและใช้เป็นเครื่องมือทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ตามแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1

คุณลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่

หมายเหตุ : ปรับปรุงจาก ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2564). การคิดเชิงผลิตภาพการเรียนการสอนเพื่อสร้างผลิตและนวัตกรรม (น. 15). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์ (CCPR Model)

รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์ (CCPR Model) ประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดผลิตภาพ และการคิดรับผิดชอบต่อสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1. Critical Mind: การคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล คิดไตร่ตรองเพื่อตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือควรทำ (Norris & Ennis, 1989) ซึ่งมีความซับซ้อนมากกว่าความเข้าใจ มีกระบวนการคิดอย่างลึกซึ้งและต้องใช้เหตุผลไม่ใช่การคาดเดา (Marzano & Kendall, 2007) โดยยึดหลักของเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ไม่ใช่ข้อคิดส่วนตัวมาทำให้การตัดสินใจเบี่ยงเบนไป (Kurland, 1995) จนสามารถดึงเอาความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เดิมออกมาใช้ใน

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ระบุปัญหา แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และหาข้อสรุปเป็นกฎเกณฑ์และนำกฎเกณฑ์ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จัดการเรียนการสอนอย่างไรให้ผู้เรียนมี Critical Mind

การคิดวิเคราะห์เป็นการคิดขั้นสูงที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาฝึกฝนอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา, 2562) ดังนั้นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) ควรมีลักษณะดังนี้

1) **Active learning** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ (receivers) ไปสู่การสร้างความรู้ (co-creators) โดย Cattaneo (2017) ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบวิธีสอนที่ถือว่าเป็น active learning 5 วิธี ได้แก่ 1) problem-based 2) discovery-based, project-based 3) inquiry-based และ 4) case-based ซึ่งพบว่า แต่ละวิธีการสอนจะถูกนำไปใช้ในระดับที่แตกต่างกันตามความสามารถของครูและพื้นฐานประสบการณ์ของนักเรียนโดยจำเป็นต้องมีการช่วยเหลือจากครูผู้สอนในทุกระดับชั้นการเรียนรู้

2) **Construct** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองอันเกิดจากการศึกษาค้นคว้า ทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ (learning man)

3) **Resource** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งบุคคลและเครื่องมือ ผู้เรียนได้สัมผัสและมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติและเทคโนโลยี

4) **Thinking** เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกคิดในหลายลักษณะ เช่น คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูกทาง คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น

5) **Happiness** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข สนุกกับการเรียน การมีปฏิสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียนเอง รวมทั้งได้เลือกเรียนตามความถนัดของตัวเอง โดยผู้สอนจะคอยตั้งศักยภาพของผู้เรียนออกมาเติมเต็ม (วิทยา วรพันธ์, 2562)

6) **Participation** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกันและมีโอกาสเลือกทำงานหรือค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความถนัด ความสนใจของตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและสามารถประยุกต์ความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

7) **Individualization** เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญกับผู้เรียนในความเป็นเอกลักษณ์บุคคล ผู้สอนยอมรับในความสามารถ ความคิดเห็น ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

8) **Good Habit** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ความมีระเบียบวินัย และลักษณะนิสัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น

2. Creative Mind: การคิดสร้างสรรค์

Blaskova (2014) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะมีสมรรถนะในเชิงการแข่งขันสูงตามไปด้วย นักวิชาการได้นิยามความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถในการผลิตหรือพัฒนางาน ทฤษฎี เทคนิค ความคิด จินตนาการหรือการแสดงออกของบุคคล (VandenBos, 2007) ที่เกิดจากการเอาความรู้และประสบการณ์มารวบรวมเป็นความคิด ตั้งเป็นสมมติฐาน แล้วทำการทดสอบเพื่อรายงานผลสิ่งใหม่ที่ค้นพบ (Torrance, 2008) ความคิดสร้างสรรค์จึงมีคุณค่าต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพราะเป็นความคิดหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นต้นฉบับมีมูลค่าและนำไปใช้ได้ (Csikszentmihalyi & Wolfe, 2014) และที่สำคัญความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาให้สูงขึ้นได้ (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2558; De Bono, 2007) เพราะความคิดสร้างสรรค์นั้นไม่ใช่พรสวรรค์ แต่ถูก

หล่อหลอมจากความรู้และความเชี่ยวชาญที่เพิ่มขึ้นตามปัจจัยด้านเวลาและการผ่านประสบการณ์ที่ได้พบเห็นของตนเอง (Livingston, 2010) ดังนั้น การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมย่อมเป็นการเริ่มต้นวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อมา สอดคล้องกับ Torrance (2005) ได้เน้นย้ำว่า การฝึกความคิดสร้างสรรค์จำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมเพื่อตอบสนองให้เด็กมีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะฝึกฝนความคิดสร้างสรรค์ได้ดียิ่งขึ้น

จัดการเรียนการสอนอย่างไรให้ผู้เรียนมี Creative Mind

แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

1) **ชักชวนให้สงสัย** โดยการสร้างสถานการณ์ปัญหาให้ผู้เรียนสงสัย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความสนใจในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งอาจจะใช้บทบาทสมมติ การสร้างสถานการณ์ การใช้คำถาม หรือการระดมสมองเป็นเครื่องมือ

2) **ใส่ใจความแตกต่างและใช้กิจกรรมที่หลากหลาย** ทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard (2007) ได้กล่าวว่า เซอร์พหุปัญญาในแต่ละด้านของมนุษย์ไม่ได้ทำงานแยกจากกันและมีกระบวนการใช้สติปัญญาด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องมีวิธีการที่สอดคล้องกับความถนัดในการใช้สมองเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เน้นให้ผู้เรียน ปฏิบัติและมีการบูรณาการในตนเองและมีคำตอบที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญา เช่น การจัด การเรียนรู้แบบหมวด 6 ใบ, problem-based, project-based, inquiry-based หรือ collaborative learning ตลอดจน การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ผ่าน web tool เช่น classroom, social media, chat room, blog, Facebook

3) **ใช้คำถามกระตุ้นให้คิด** การใช้คำถามที่ดีควรมีการเตรียมสถานการณ์ล่วงหน้าเพราะจะสามารถทำ ได้ตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหา ที่สำคัญผู้สอนต้องเปิดโอกาสมีเวลาคิดก่อนตอบคำถาม อย่าด่วนเฉลยคำตอบ ในขณะที่ยวกันต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ตั้งคำถาม

4) **ใช้ปัญญาพิชิตปัญหา** Kotelnikov (2011) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่จะทำให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์มี 3 ประการ คือ (1) resources เป็นต้นทุนเดิมของบุคคลด้านความรู้ ประสบการณ์และการเข้าถึงข้อมูล และแหล่งความรู้ต่าง ๆ (2) creative thinking การคิดสร้างสรรค์ การคิดนอกกรอบ และสามารถเชื่อมโยงเข้ากับความคิดเดิม และเกิดความคิดใหม่ขึ้น (3) internal motivation แรงจูงใจภายในหรือความรู้สึกแรงกล้า ทั้ง 3 ส่วนนี้เป็นจุดกำเนิดของ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยต้นทุนด้านปัญญาความรู้และประสบการณ์เดิมเสริมต่อด้วยความคิดใหม่บวกแรงจูงใจเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์

5) **การแลกเปลี่ยนเรียนรู้** การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนจะทำให้ ผู้เรียนได้เปิดโลกทัศน์ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับทั้งในด้านทักษะความรู้และทักษะชีวิต David (2011) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบได้รับประสบการณ์ตรงนั้นจะทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่จากการแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริงและ เชื่อมโยงเข้ากับสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงได้

6) **ให้ลงมือทำ** ทักษะเป็นความชำนาญในสิ่งที่ตนถนัดหรือมีความสามารถ การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากการปฏิบัติลงมือทำซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคล่องแคล่วในการคิดและการลงมือ ทำจนเกิดทักษะใหม่ ๆ ได้เสมอ

7) **นำเสนอผลงาน** การที่ให้ผู้เรียนฝึกนำเสนอผลงาน หาวิธีการสื่อสารกับผู้รับสารโดยผ่านช่องทาง ของสื่อ คิววิธีการนำเสนอที่จะทำให้ผู้ฟังสนใจและเข้าใจชัดเจนนั้นเป็นกลวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และ พัฒนาทักษะที่เป็นเอกลักษณ์ของตนในการนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8) **ใช้การได้อย่างเหมาะสม** การนำไปใช้เป็นเป้าหมายปลายทางที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน สิ่งสำคัญ ที่พึงมี คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะผลผลิตในทางที่ถูกต้องสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่ความก้าวหน้าได้มาก

3. Productive Mind: การคิดผลิตภาพ

การคิดผลิตภาพมุ่งเน้นในเรื่องของความเป็นนวัตกรรม (innovator) ซึ่งหมายถึง ผู้ริเริ่ม ประดิษฐ์ คิดค้น สร้างสรรค์ และสนับสนุนให้เกิดเทคนิควิธีการ รูปแบบ เครื่องมือ กระบวนการหรือผลงานที่เป็นนวัตกรรมสำหรับใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งปริดา ยังสุขสถาพร (2561) ได้กล่าวว่า นวัตกรรมจะมีทักษะด้านการคิดที่สำคัญคือ การคิดผลิตภาพ และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560) กล่าวว่า ความคิดผลิตภาพ เป็นความคิดเชิงรูปธรรมที่มีการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เป็นความคิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นง่าย ๆ ต้องอาศัยการฝึกฝนผ่านการทำงานอย่างเป็นระบบและมีความมุ่งมั่นในการทำงานจนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2564) ที่กล่าวว่า ผู้มีความคิดเชิงผลิตภาพจะเน้นการสร้างงานที่เป็นรูปธรรม คำนึงถึงผลผลิตเป็นหลัก มีวิธีในการสร้างผลงานให้สำเร็จ ดังนั้นการส่งเสริมให้บุคคลคิดนวัตกรรมได้นั้นจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกฝนจนพฤติกรรมฝังลึกกลายเป็นทักษะ (Nelson, 2012)

จัดการเรียนการสอนอย่างไรให้ผู้เรียนมี Productive Mind

การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการคิดผลิตภาพ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ครูต้องมีบทบาทในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้สู่การผลิต เป็นครูผู้เอื้อให้สร้างความรู้ (conceptualization) โดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมายให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนปฏิบัติจากกิจกรรมภายใต้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Bloom (1972) ที่กล่าวถึงแนวคิดด้านทักษะพิสัยที่มุ่งเน้นในด้านของทักษะการปฏิบัติในการผลิตผลงานหรือการสร้างสรรคผลงานใหม่ เป็นการถ่ายโอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ไปสู่การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานออกมา และให้ผู้เรียนหมั่นฝึกฝนสม่ำเสมอ เพราะเมื่อได้รับการอบรมและฝึกฝนมาอย่างดีจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและพฤติกรรม จนเกิดทัศนคติที่ดีในการทำงานและการสร้างผลงานมีประสิทธิภาพ (Darra, 2006) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการคิดผลิตภาพมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง (situation-based learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและปฏิบัติงานจริง ใช้กระบวนการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ซับซ้อนและให้อิสระทางความคิดและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนใช้คำถามที่เน้นการกระตุ้นและดึงความสามารถของผู้เรียนออกมา เพื่อให้สามารถผลิตชิ้นงานใหม่ ๆ ได้

2) การเรียนรู้แบบนำตนเอง (self-directed learning) โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการ การตั้งเป้าหมาย การหาผู้สนับสนุนและแหล่งความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะรับผิดชอบในการวางแผนปฏิบัติและการประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนของตนเอง ส่วนผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้น แนะนำ และช่วยเหลือ

3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (collaborative learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน บทบาทของสมาชิกทุกคนมีความชัดเจนและทำงานไปพร้อมกัน รวมทั้งสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้ตลอดเวลา และจากงานวิจัยของ Hasan et al. (2019) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือที่หลากหลาย พบว่า เป็นวิธีการสอนที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความสนใจในการเรียนของนักเรียนและนำไปสู่การสร้างชิ้นงานที่สร้างสรรค์ได้

4) การเรียนรู้แบบโครงงาน (project-based learning) การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกระบวนการที่สามารถนำมาใช้ส่งเสริมการคิดผลิตภาพได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเรียนรู้แบบโครงงานผู้เรียนจะเป็นผู้ออกแบบ วางแผน ดำเนินงานตามแผน จนกระทั่งได้ผลงานรวมทั้งเผยแพร่ผลงาน (Patton & Robin, 2012) เป็นการจัดการกิจกรรมที่เน้นการสร้างประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ได้ฝึกทักษะการคิด การลงมือทำ การนำเสนอผลงานเพื่อให้ผู้อื่นได้ทราบว่าผลงานที่นำเสนอมีพื้นฐานความคิดจากอะไร มีกระบวนการผลิตอย่างไรและสามารถนำไปใช้ประโยชน์อะไร โดยเน้นที่ผู้เรียนสามารถผลิตชิ้นงานเพื่อจำหน่ายได้ เป็นการพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการให้กับผู้เรียน และการจัดกิจกรรมกระตุ้นจากภายใน เช่น การประกวด

การแข่งขัน เพื่อสร้างบรรยากาศกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะผลิตชิ้นงานนั้นให้สำเร็จ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานหรือชิ้นงานได้ จัดเป็นกระบวนการที่สำคัญของการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ (Hidayat, 2015)

4. Responsible Mind: การคิดรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นเรื่องสำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องมีอยู่ในจิตสำนึกทั้งต่อตนเองและสังคม เพื่อสร้างความสงบสุขของมนุษยชาติ การศึกษาจึงถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงปรารถนา ดังนั้นสถาบันการศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของสังคม

จัดการเรียนการสอนอย่างไรให้ผู้เรียนมี Responsible Mind

การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างการคิดรับผิดชอบ ต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กเพื่อให้ความรับผิดชอบฝังอยู่ในตัวของผู้เรียน และต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับครู รวมทั้งความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้บรรยากาศของโรงเรียนควรเต็มไปด้วยความสนุก ความรักและเมตตา เมื่อผู้เรียนและครูได้มาพบปะกันภายใต้บรรยากาศแบบนี้ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและมีประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นผลมาจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Driscoll, 2000) สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ (อ้างถึงใน อาจอน ชุมสาย ณ อยุธยา, 2553) ที่พบว่า ปัจจัยโดยตรงที่ทำให้เกิดพฤติกรรมและนิสัยที่พึงปรารถนา คือ บรรยากาศที่ดี ซึ่งจะทำให้เกิดการบริหารภายในห้องเรียนที่ดีและนิสัยที่ดีก็จะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเช่นเดียวกัน รวมทั้งการศึกษาของ Duckworth & Seligman (2005) ที่พบว่า การมีวินัยในตนเองสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ ทั้งนี้เพราะวินัยในตนเองโดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบจะเป็นการบังคับควบคุมนักเรียนให้รู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีและเป็นไปตามความคาดหวังที่ตั้งไว้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสร้างการคิดรับผิดชอบได้นั้นต้องได้รับความร่วมมือจากครอบครัวและโรงเรียน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองเพื่อเก็บข้อมูลเข้าไปสร้างเป็นโครงสร้างความรู้ในสมอง ให้ผู้เรียนจดจำจนตกผลึกแล้วปฏิบัติไปจนเกิดความเคยชินในการมีวินัยและความรับผิดชอบได้ในที่สุด

การนำรูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์ (CCPR Model) ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ข้อมูลรูปแบบทั้ง 4 คิดข้างต้น ผู้เขียนจึงได้ทำการสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 คิดพิชิตปัญหา (criticality-based) เป็นขั้นนำในการสอนซึ่งเริ่มต้นจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อเป็นการทบทวนเนื้อหาเดิมที่เคยศึกษาผ่านมาแล้ว โดยการนำเสนอสถานการณ์ปัญหา ประเด็นคำถามหรือกรณีศึกษา และครูผู้สอนต้องใช้คำถามกระตุ้นความคิดให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดขั้นสูงและคิดวิเคราะห์มีการเชื่อมโยงประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น เนื้อหาที่ใช้สอนคือเรื่องสิ่งแวดล้อม ก็หยิบยกสถานการณ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นคลิป ภาพ วิดีทัศน์ หรือสื่อต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย จากนั้นให้ผู้เรียนได้ระบุนิยามสำคัญ หลักการ ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัญหาที่เกิดขึ้นเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน โดยครูจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา อำนวยความสะดวก จะไม่บอกคำตอบหรือสอนทฤษฎีโดยตรงทันที แต่มีบทบาทกระตุ้นการคิดของผู้เรียนผ่านคำถามปลายเปิด การซักถามหรือตั้งประเด็นต่าง ๆ และสรุปบทเรียนในตอนท้าย เพื่อแต่งประเด็นปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการสะท้อนความคิดและทดสอบความคิด จากนั้นแก้ไขจนตกผลึก (crystal) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์วิจารณ์มากขึ้น

ขั้นที่ 2 คิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ (creativity-based) เป็นขั้นของการสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและขยายแนวคิดที่หลากหลาย โดยจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้สัมผัสผลงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนมีความสนใจเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้เกิดแนวคิดที่หลากหลายจากนั้นร่วมกันออกแบบผลงานสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกลุ่มที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน วางแผนการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นการเรียนแบบนำตัวเองที่ให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มในการเรียน มีการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียน สื่อและแหล่งความรู้ การวางแผนและประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง เน้นผลงานการสร้างและพัฒนาเพื่อให้เกิดผลงานใหม่ ๆ ขึ้น โดยเริ่มจากการมองสิ่งแวดล้อมรอบตัวหยิบประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนามาพัฒนาขึ้นใหม่แล้วใช้กระบวนการวิจัยมาช่วยเสริมเป้าหมาย เช่น ในขั้นแรกเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว จากนั้นก็ร่วมกันคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อช่วยกันรักษาสีเขียวหรือโลกของเรา เช่น การสร้างผู้พิทักษ์จิ๋วเพื่อช่วยแก้ปัญหาโลกร้อน

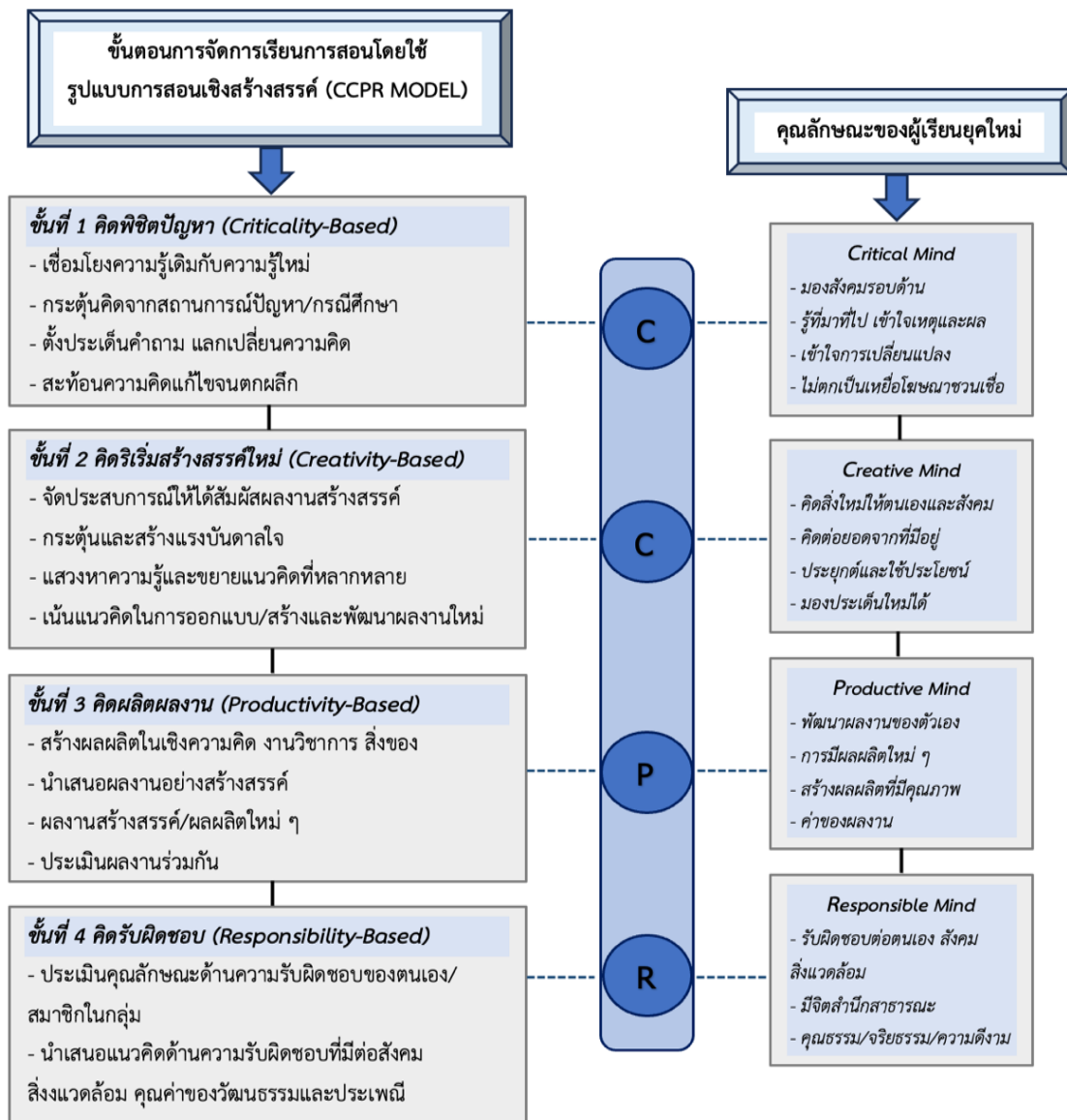
ขั้นที่ 3 คิดผลิตผลงาน (productivity-based) เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องคิดผลิตผลงานสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่กลุ่มของตนจัดทำขึ้น มุ่งสร้างให้ผู้เรียนมีผลผลิต ไม่ว่าจะเป็นผลผลิตในเชิงความคิด งานวิชาการ สิ่งของต่าง ๆ และมีการนำเสนอแนวคิดหรือผลงานที่เป็นผลผลิตนั้น ๆ โดยผู้สอนจะประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนได้จากขั้นตอนนี้ในการนำเสนอผลงานผู้เรียนต้องพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสมทั้งเรื่องวัตถุประสงค์ เนื้อหาการเรียน ความสมเหตุสมผล และมีการวิพากษ์งานจากผู้สอนและกลุ่มผู้เรียนอื่น เช่น เมื่อผู้เรียนผ่านการเรียนในขั้นที่ 2 แล้ว ขั้นตอนนี้คือ การออกแบบผลผลิตให้ออกมาเป็นผลงานที่สมบูรณ์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และสามารถใช้การวิจัยที่ได้มีการศึกษามาใช้ประกอบการผลิตผลงานได้ หรือหากเป็นผู้เรียนชั้นเด็กเล็กอาจใช้การวาดภาพแทนเนื้อหา (Visual Thinking) ก็ได้เช่นเดียวกัน

ขั้นที่ 4 คิดรับผิดชอบ (responsibility-based) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสอนโดยเน้นในเรื่องของความรับผิดชอบต่อวัดจากการเป็นนักวางแผน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ความขยันหมั่นเพียรและตรงต่อเวลา รู้จักหน้าที่และทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี การยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของตนเอง กลุ่มหรือทีม และมีการปรับปรุงงานที่รับผิดชอบเพื่อให้ผลงานดีขึ้น รวมทั้งเน้นความรับผิดชอบที่มีความสำคัญต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอง โดยเริ่มจากกระบวนการให้เด็กเห็นปัญหาของสังคมแล้วแสวงหาทางแก้พร้อมลงทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหานั้น เช่น ผลผลิต คือ “ผู้พิทักษ์จิ๋วเพื่อช่วยแก้ปัญหาโลกร้อน” ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายว่า ผลงานนี้ส่งผลอย่างไรบ้างทั้งต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม และหากผลผลิตที่สร้างขึ้นเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือส่วนรวมจะมีวิธีการแก้ไขหรือรับผิดชอบต่ออย่างไรบ้าง

ข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น อาจจะสอนแยกเป็นเรื่องหรือสอนรวมกันก็ได้ แต่โดยทั่วไปควรสอนให้ครบองค์ประกอบ เพราะมีความสัมพันธ์และมีความเชื่อมโยงถึงกัน ในการสอนจึงใช้ทั้ง 4 คิดประกอบกันไปจึงจะสมบูรณ์ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2564) ดังนั้นผู้เขียนจึงได้สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อครู อาจารย์ หรือบุคลากรในแวดวงการศึกษาที่สนใจนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน (ภาพ 2)

ภาพ 2

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์ (CCPR MODEL)

ดังนั้นการเปลี่ยนกระแสนการศึกษาทำให้สถาบันทางการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้ตอบโจทย์ของสังคม รวมทั้งการเสริมสร้างทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ เช่น การประกาศนโยบายการบริหารของโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่วางรากฐานให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ผลิตชิ้นงานหรือนวัตกรรม และรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามรูปแบบของ CCPR Model (โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี, 2565) การพัฒนาความเป็นนวัตกรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์หรือเกิดนวัตกรรมใหม่ โดยใช้รูปแบบการสร้างสร้งนวัตกรรมที่ชื่อว่า “Satit Innovation Learning Model ตามกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่สร้างนวัตกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์” (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2566) และมีงานวิจัยที่สนับสนุนเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์และเชิงผลิตภาพ (ทนันยา คำคุ้ม และ ฐานันท์ สี่เฉลียว, 2562; ประภา เทียนเกษม 2563; นฤเบศน์ นิยมทรัพย์, 2565; วัชรพงศ์ โนนะ และ วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2565; ศิริภา คุ่มจั่น, 2565; ศิริสุกร ศิริโชคชัย ตระกูล, 2558;) โดยพบว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง

ได้ลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างผลผลิตเชิงนวัตกรรม สร้างผลงานใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและเป็นผู้เรียนที่มีคุณลักษณะเชิงผลิตภาพ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ ต่อยอดความคิด ผลิตเป็นผลงานหรือชิ้นงานและมีสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

บทสรุป

ประเด็นสำคัญที่ผู้สอนทุกคนในสถานศึกษาควรตระหนักในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน คือ การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนตามแนวการปฏิรูป ซึ่งการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนยุคใหม่ด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์ (CCPR Model) เป็นเป้าหมายที่สำคัญในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากสามารถพัฒนาขึ้นได้จริงและนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจในโลกแห่งเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสมว่าจะอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรควรเชื่อและอะไรไม่ควรเชื่อ นอกจากนี้ยังสามารถวางแผนเพื่อทำงานได้อย่างเหมาะสมและสำเร็จได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและตอบสนองความต้องการของสังคมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคมโลกต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. พิษณุโลก: แอนดรูว์ปริ้นต์ติ้ง.
- หนัสนยา คำคุ้ม และ ฐาปนี สีเสถียร. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพเพื่อพัฒนาทักษะการสร้างนวัตกรรมการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*, 13(2), 71-86.
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2558). *การคิดสร้างสรรค์ในศาสตร์การคิด*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นฤเบศร์ นิยมทรัพย์. (2565). *ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพที่มีต่อความสามารถความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประภา เทียนเกษม. (2563). *การเสริมสร้างทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเอกชน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีดา ยิ่งสุขสถาพร. (2561). *นวัตกรรม 4 แบบ*. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2554). *CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, นวลจันทร์ เชาว์ศิริพิงค์, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, ไสว พักขาว, และ ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ. (2560). *คิดผลิตภาพ สอน และสร้างได้อย่างไร (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2564). *การคิดเชิงผลิตภาพการเรียนการสอนเพื่อสร้างผลผลิตและนวัตกรรม*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธี ธรรมวัฒนา. (2560). *ปริทัศน์หนังสือ เรื่อง การศึกษาไทย 4.0 ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 8(3), 252.
- โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี. (2565). *นโยบายการบริหารโรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี ประจำปีการศึกษา 2565-2567*. <http://www.act.ac.th>.

- วัชรพงศ์ โนทะนะ และ วารรัตน์ แก้วอุไร. (2565). การพัฒนารูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ที่ไม่ได้ตีพิมพ์], มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2562). การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิทยา วรพันธ์. (2562). การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศิริภา คุ่มจั่น. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะเชิงผลิตภาพ สารเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. 2565 [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์], มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศิริศุภร์ ศิริโชคชัยตระกูล. (2558). การศึกษาทักษะการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CRP) ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (38)4, 130-141.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2563). นวัตกรรมบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(2), 193-213.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. <https://cad.t.dpu.ac.th/upload/content/files.pdf>
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2553). คุณธรรมนำความรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 1). พรีเมียม.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 4). โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Barbot, B., Lubart, T. I., & Besançon, M. (2016). "Peaks, slumps, and bumps": Individual differences in the development of creativity in children and adolescents. *New directions for child and adolescent development*, 2016(151), 33-45.
- Bellanca, J., & Brandt, R. (2010). *21st century skills: Rethinking how students learn*, solution. Tree Press.
- Blaskova, M. (2014). Influencing academic motivation, responsibility and creativity. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 159, 415-425.
- Bloom, B. S. (1972). *Taxonomy of educational objectives*. David McKay Company.
- Cattaneo, K. H. (2017). Telling active learning pedagogies apart: From theory to practice. *Journal of new Approaches in Educational Research*, 6(2), 144-152.
- Csikszentmihalyi, M., & Wolfe, R. (2014). New conceptions and research approaches to creativity: Implications of a systems perspective for creativity in education. In M. Csikszentmihalyi (Ed.), *The Systems Model of Creativity* (pp. 161-184). Springer.
- Darra, M. (2006). Productivity improvements in education: A replay. *European Research Studies Journal*, IX(3-4), 101. <http://doi.org/10.35808/ersj/160>
- David, A. S. (2011). *How the brain learns* (4th ed). Corwin.
- De Bono, E. (2007). *How to Have Creative Ideas*. Vermilion.

- Duckworth, A., & Seligman, E. P. (2005). Self-discipline outdoes iq in predicting academic performance of adolescents. *Psychological Science*, 16(12), 939-944.
- Driscoll, P. M. (2000). *Psychology of learning for Instruction* (2nd ed). Allyn & Bacon.
- Hasan, R., Lukitasari, M., Darmayani, O., & Santoso, S. (2019). The variation pattern of cooperative learning models implementation to increase the student creative thinking and learning motivation. *Journal of Physics: Conference Series*, 1157, 1-7.
- Hellison, D. (2003). *Teaching responsibility through physical activity*. Human Kinetics.
- Hidayat, G. H. (2015). Production based learning: An instructional design model in the context of vocational education and training (VET). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 204, 206-211. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.08.142>
- Howard, G. (2007). *5 Minds for the future*. Harvard Business School.
- Jenson, M. C., & Meckling, W. (2001). *Specific and general knowledge and organizational structure*. Replika.
- Kotelnikov, V. (2011). *Creativity in Individuals*. EURODL journal, December 22, 2011.
- Kurland, D. J. (1995). *I know what it says ... what does it mean?: Critical skills for critical reading*. Wadsworth Publishing Company.
- Livingston, L. (2010). Teaching creativity in higher education. *Arts education policy review*, 111(2), 59-62.
- Marzano, R. J., & Kendall, J. S. (2007). *The new taxonomy of educational objectives* (2nd ed.). Corwin.
- Nelson, R. (2012). *Self-improvement guide*. Lulu.
- Norris, S. P., & Ennis, R. (1989). *Evaluating critical thinking: The practitioners' guide to teaching thinking series*. Midwest Publications.
- Patton, A., & Robin, J. (2012). *Work that matters: The teachers' guide to project based Learning*. Pual Hamlyn Foundation, Learning Futures.
- Stoll, L., & Temperley, J. (2009). Creative leadership: A challenge of our times. *School Leadership and Management*, 29(1), 63-76.
- Torrance, E. P. (2005). *Different ways of learning for different kinds of children*. John Wiley and Sons.
- Torrance, E. P. (2008). *Thinking creativity with words: Forms a and b*. Scholastic Testing Service. Inc.
- VandenBos, G. R. (2007). *APA Dictionary of psychology*. American Psychological Association.
- World Economic Forum. (2020). *Forecasts for labour market evolution in 2020-2025*. The Future of Jobs Report 2020.